

MINISTERUL EDUCAȚIEI**Programa școlară pentru disciplina opțională
SCRIERE CREATIVĂ****învățământ liceal,
Clasele a IX-a/a X-a/a XI-a/a XII-a**

București, 2024

Notă de prezentare

Programa școlară pentru disciplina **Scriere creativă** reprezintă o ofertă educațională pentru curriculumul la decizia școlii, propusă la nivel național, adresată elevilor din învățământului liceal de la toate filierele, profilurile și specializările din învățământul preuniversitar. Curriculumul opțional **Scriere creativă** are **statut de disciplină nouă** și este conceput pentru **1 oră pe săptămână pe durata unui an școlar**, incluzând un buget de timp de aproximativ **35 de săptămâni**.

Concepția acestei programe este în acord cu strategiile naționale și europene de referință pentru dezvoltarea educației, urmând recomandările cuprinse în următoarele documente:

- O.M. nr. 3239/2021 privind aprobarea documentului de politici educaționale *Repere pentru proiectarea, actualizarea și evaluarea Curriculumului național. Cadrul de referință al Curriculumului național*, publicat în Monitorul Oficial nr. 151bis/2021;
- O.M. nr. 3238/2021 pentru aprobarea *Metodologiei privind dezvoltarea curriculumului la decizia școlii*, publicat în Monitorul Oficial nr. 159/2021;
- *Profilul de formare al absolventului (2015)*;
- *Recomandarea Consiliului Uniunii Europene privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții (2018/C 189/01)*, în *Jurnalul Uniunii Europene*, 4 iunie 2018.

Răspunzând nevoii de a construi noi modele de organizare a sistemului educațional, programa propusă oferă soluții pentru câteva dintre provocările actuale ale școlii românești, având ca efect **dezvoltarea capacității creative a elevilor**, care poate fi transferată într-o varietate de activități și contexte profesionale. Este important să echipăm generațiile actuale și viitoare – indiferent de condițiile sociale și culturale – cu caracteristicile inovatorilor de succes: curiozitatea, utilizarea imaginației, gândirea critică, capacitatea de rezolvare a problemelor și perseverența (reziliența), care include asumarea de riscuri pozitive. Aceste caracteristici sunt asociate cu **creativitatea: capacitatea de a imagina ceva nou și valoros sau de a modifica în mod original ceea ce este creat deja**. Nicio cunoaștere nu este completă fără creativitate. Aceasta joacă un rol important nu numai în domeniul artelor, în științele umaniste, în științele sociale și comportamentale, ci și în progresul tehnologic. Datorită rolului său în inovare și antreprenoriat, creativitatea a devenit una dintre preocupările cheie ale organizațiilor și întreprinderilor.

În mediul școlar, reflectarea aspectelor creative ale elevilor poate fi observată mai ales în textele și mesajele pe care aceștia le produc prin utilizarea abilității de scriere.

Programa disciplinei **Scriere creativă** este realizată în baza modelului de proiectare curriculară centrat pe competențe, valorificând competențe-cheie prevăzute în *Recomandarea Consiliului Uniunii Europene*:

- *Competența de literație* implică abilitatea de a comunica și de a relaționa efectiv cu alții, într-un mod adecvat și creativ. Scrierea creativă aduce un câștig lingvistic important în ceea ce privește acuratețea și varietatea structurilor gramaticale, adecvarea și originalitatea alegerilor lexicale, sensibilitatea la rimă, ritm, accent și intonație, construcția textului ca ansamblu coerent de enunțuri, purtător de sens etc. Una dintre principalele caracteristici ale scrierii creative este angajamentul jucăuș față de limbă, testând regulile acesteia până la limită într-o atmosferă în care riscul este încurajat.

- *Competența de exprimare și sensibilizare culturală* presupune angajarea elevului în înțelegerea, dezvoltarea și exprimarea propriilor idei, ceea ce îl ajută să-și definească locul sau rolul pe care îl ocupă în societate într-o varietate de moduri și contexte, să aibă o atitudine deschisă și respectuoasă față de diversitatea de exprimare culturală, să abordeze etic și responsabil proprietatea intelectuală și culturală.;

- *Competența personală, socială și de a învăța să înveți* se dezvoltă datorită faptului că scrisul este un instrument de autocunoaștere. Prin intermediul scrierii creative, elevii pot să-și exploreze sinele în raport cu lumea, să facă față complexității, să se automotiveze, să caute sprijin atunci când este cazul, să dezvolte reziliența și încrederea în sine. Scrierea creativă întărește și capacitatea de a-și planifica activitatea, capacitatea de a face față obstacolelor, incertitudinii și stresului, abilitatea de a lucra în mod autonom sau în colaborare, de a comunica în mod constructiv, exprimând și înțelegând puncte de vedere diferite, de a crea încredere și de a simți empatie.

În plus, prin participarea constructivă și creativă la producerea unor conținuturi digitale sau prin utilizarea noilor tehnologii în contextul unor activități de învățare specifice, se dezvoltă, în plan secund, și *competența digitală*.

Parcursul programelor de către elevii care studiază acest opțional contribuie astfel la **formarea profilului absolventului de liceu**, care participă responsabil și creativ la o diversitate de interacțiuni în contexte, variate inclusiv profesionale și sociale, prin respectarea unor convenții de comunicare (*competența de literație*), dobândește simț estetic prin realizarea de lucrări creative, inclusiv prin valorificarea relației dintre expresia artistică individuală și cea de grup, prin respectarea diversității exprimării culturale sau adecvarea flexibilă la viitoare modele culturale (*competența de exprimare și sensibilizare culturală*), își elaborează un plan de dezvoltare personală care să vizeze armonizarea dintre propriul profil și diversele oportunități profesionale (*competența personală, socială și de a învăța să înveți*).

Principiile fundamentale în elaborarea programei sunt: *principiul relevanței*, competențele și conținuturile fiind corelate cu nevoile reale și imediate ale elevilor; *principiul transferului*, prin realizarea de conexiuni între teme abordate și viața cotidiană și prin mobilizarea cunoștințelor dobândite în contexte concrete de viață; *principiul diversificării*, strategiile, ofertele și situațiile de învățare sunt diverse și adaptate nivelului elevilor.

Structura programei școlare include, pe lângă Nota de prezentare, următoarele elemente: Competențe generale; Competențe specifice și exemple de activități de învățare; Conținuturi; Sugestii metodologice.

- **Competențele generale** evidențiază achizițiile finale ale studiului disciplinei, având un grad ridicat de generalitate și complexitate și reflectând contribuția disciplinei la realizarea profilului de formare a absolventului.

- **Competențele specifice** sunt derivate din competențele generale, reprezentând etape în formarea acestora. Pentru formarea competențelor specifice, programa propune **exemple de activități de învățare**, care integrează strategii didactice adecvate unor contexte de învățare variate. Acestea beneficiază de statutul de recomandare, profesorii având libertatea de a crea propriile activități de învățare pentru a forma competențele propuse de programă.

- **Conținuturile învățării** sunt baza de operare prin care vor fi realizate competențele.

- **Sugestiile metodologice** sunt recomandări menite să orienteze cadrul didactic în proiectarea și desfășurarea activității didactice, ținând cont de specificul disciplinei, precum și elemente de evaluare. Sunt prezentate și trei exemple. Cadrul didactic este invitat să ia în considerare, în desfășurarea procesului de predare-învățare-evaluare, caracteristicile elevilor cu care lucrează, experiențele și mediul cultural al acestora.

Lectura integrală și personalizată a programei școlare trebuie să preceadă proiectarea activității didactice, pentru a permite urmărirea logicii interne a acesteia și pentru a o adapta la experiența de viață a grupului de elevi și la nevoile lor de educație. Profesorii pot propune diverse activități de învățare, strategii de lucru și resurse variate, integrând cele trei dimensiuni ale educației (formală, nonformală și informală), în manieră complementară.

Competențe generale

- 1. Elaborarea unui text original, utilizând creativ limbajul, în vederea dezvoltării personale**
- 2. Valorificarea experiențelor culturale într-un mod nou, original în elaborarea de texte diverse**

Competențe specifice și exemple de activități de învățare

1. Elaborarea unui text original, utilizând creativ limbajul, în vederea dezvoltării personale

<p>1.1. Redactarea de texte/mesaje personale, folosind strategii specifice într-o varietate de contexte, manifestându-și creativitatea</p> <p>— exerciții de utilizare a diferitelor tipare textuale, valorificând elemente de structură și de compoziție ale textului literar (nativ, dialogat, descriptiv, explicativ etc.), pentru redactarea unor texte originale;</p> <p>— exerciții de scriere creativă secvențială sau integrală a unui text ficțional/nonficțional, cu includerea unui obiect real sau inventat;</p> <p>— exerciții de scriere creativă pornind de la experiența personală;</p> <p>— exerciții de scriere creativă secvențială sau integrală după imagine;</p> <p>— exerciții de scriere creativă a unor texte pentru copii.</p>
<p>1.2. Valorificarea posibilităților expresive ale limbajului, prin atribuirea de semnificații noi</p> <p>— exerciții de asociere dintre cuvinte și idei;</p> <p>— exerciții de stil, prin valorificarea diferitelor tipuri de limbaj/registre de limbaj diferite etc.;</p> <p>— exerciții de redactare a unor liste/inventare de obiecte, acțiuni, stări etc. pe diverse criterii;</p> <p>— exerciții de scriere creativă secvențială sau integrală a unor texte poetice, pornind de la elementele de structură și compoziție specifice.</p>
<p>1.3. Exprimarea originală a ideilor, a emoțiilor și a experiențelor prin limbaj, prin alte forme de expresivitate, utilizând diverse medii de comunicare, în funcție de aptitudinile personale și prin transferul abilităților creative în contexte profesionale</p> <p>— exerciții de creare a unor texte multimodale;</p> <p>— utilizarea pentru activități de creație individuală sau în grupe, de analiză și de stocare a rezultatelor, a unei platforme de blog (WordPress, Blogger, Medium etc.) și a unor resurse digitale de lucru (Paint, Canva, Google Jamboard, Padlet, VideoAnt etc.);</p> <p>— exerciții de editare și de publicare online a unei antologii cu creațiile personale și ale colegilor, a portofoliului personal etc.</p>

2. Valorificarea experiențelor culturale într-un mod nou, original în elaborarea de texte diverse

<p>2.1. Recunoașterea paternității ideilor preluate din texte sau alte produse artistice existente, prin respectarea drepturilor de autor și prin evitarea plagiatului</p> <p>— exerciții de analiză a legislației specifice și de reflecție asupra plagiatului și a practicilor asociate acestuia;</p> <p>— exerciții de analiză, reflecție și interpretare a textelor scrise de ceilalți, respectând diversitatea de idei, opinii și forme de exprimare artistică;</p> <p>— exerciții de scriere creativă realizate în colaborare, folosind aplicații digitale care permit crearea, editarea și colaborarea elevilor la un document (Blackboard, SharePoint, OneDrive, Microsoft 365, Google Docs etc.).</p>
<p>2.2. Utilizarea responsabilă și etică a informațiilor culturale în crearea unui text personal</p> <p>— exerciții de scriere creativă secvențială sau integrală pornind de la un text ficțional;</p> <p>— exerciții de scriere creativă pornind de la un text nonficțional, de la un joc video, de la pictură, muzică etc.</p>

Conținuturi

Domenii de conținut	Conținuturi
I. Scrierea liberă	<ul style="list-style-type: none">▪ Noțiuni introductive despre scrierea creativă▪ Plagiatul și integritatea intelectuală. Practici asociate cu plagiatul▪ Elemente de scriere creativă legate de noțiuni teoretice: tipuri de texte, elemente de teorie literară (incipit, personaj, perspectivă narativă, tehnici narative; elemente de prozodie; compoziția textului dramatic etc.)▪ Scrierea ludică▪ Scrierea reflexivă▪ Texte multimodale
II. Scrierea ghidată	<ul style="list-style-type: none">▪ Scrierea după imagini▪ Scrierea despre un obiect▪ Scrierea pornind de la un text/produs cultural existent

Sugestii metodologice

Programa disciplinei opționale **Scriere creativă** pune accent pe latura formativă a învățării și pe adecvarea flexibilă la viitoare modele culturale, având ca scop formarea unor elevi capabili să se raporteze la scris în mod autonom, creativ și reflexiv.

Recomandările de mai jos sunt menite să orienteze cadrul didactic în proiectarea și desfășurarea activității didactice, ținând cont de specificul disciplinei. Profesorul este invitat să ia în considerare, în desfășurarea procesului de predare-învățare-evaluare, caracteristicile elevilor cu care lucrează, de experiențele și mediul cultural al acestora.

Este important de înțeles faptul că acest curriculum nu își propune să producă scriitori. Scopul său este de a dezvolta la elevi competențe lingvistice, interculturale și estetice, prin explorarea și conceperea unor texte/mesaje având diverse structuri, prin abordarea de teme variate, prin reflecția asupra sinelui și a lumii, prin provocarea imaginației și a spiritului creativ. Chiar dacă una dintre strategiile didactice care ar putea fi folosite este examinarea textelor literare pentru a dezvolta capacitatea elevilor de a identifica structura unui text sau pentru a le oferi acestora un model de gândire și exprimare, concepția generală a programei limitează utilizarea textului literar în favoarea altor modalități de lucru, de exemplu a improviza o povestire după imagine sau în relație cu un obiect.

În procesul de scriere creativă, programa privilegiază demersul holistic în detrimentul celui secvențial și liniar, prin focalizarea activității de scriere asupra substanței și coerenței mesajului, prin dublarea actului producerii de text printr-un demers reflexiv și mutarea accentului dinspre valorizarea textului produs spre valorizarea procesului creativ. Potrivit acestei abordări, în producerea de text devine importantă reflecția asupra limbii, în directă legătură cu situația de comunicare vizată (alegerea unui lexic disponibil, ce permite reprezentarea realității despre care se scrie, corespondența „formă – sens”, variația sensului în același enunț, în funcție de contextul situațional).

Aspecte privind predarea—învățarea—evaluarea

Activitatea de scriere creativă, cristalizată în activitate autonomă, poate fi concepută didactic conform modelului *Evocare – Realizarea sensului – Reflecție – Extindere*, utilizat în gândirea critică.

Programa are un caracter flexibil, profesorii având libertatea să aleagă texte/fragmente de texte literare, produse artistice sau materiale media în măsură să sprijine formarea competențelor specificate, cu condiția să respecte următoarele criterii: valoric, estetic, formativ și adecvare la vârsta elevilor. Se recomandă ca materialele alese cu scopul de a ilustra **un model de exprimare, un gen, un punct de plecare** sau pentru a investiga **un reper teoretic** să ofere contexte teoretice și practice valoroase pentru elevi. Abordarea conceptelor de teoria literaturii are însă rol orientativ în exersarea contextuală a limbii, înțelegerea acestora având rolul de a susține gândirea metalingvistică și de a motiva preocuparea pentru exprimarea creatoare.

Foarte multe exerciții de scriere creativă pot avea un aspect ludic evident, dar acest lucru nu trebuie să înșele: scrisul este o disciplină exigentă, care necesită antrenament constant la toate nivelurile limbii și respectarea unor reguli precise. Pe de altă parte, este important ca atât profesorul, cât și elevii să înțeleagă că **procesul creator** este adesea **spontan, nederijat** și că una dintre finalitățile programei este *reconcilierea* elevilor cu scrisul, sarcină privită adesea de aceștia ca împovărătoare.

Scrierea trebuie să fie percepută și evaluată nu ca un proces mecanic, ci ca o abilitate care acoperă înțelegerea, gândirea, dezvoltarea și producerea de alte abilități: este nevoie ca profesorii care predau scriere creativă să găsească modalități de a armoniza scrisul cu alte abilități și activități, oferindu-i mai multă relevanță și importanță și făcându-l mai interesant. Profesorul, în acest context, apare ca un facilitator: el nu impune ideile, doar face posibilă crearea acestora. De asemenea, sarcinile de scriere trebuie să fie **semnificative, realiste și relevante**, bazate pe nevoile și interesele elevilor. În plus, ar trebui să se discute despre scris cu elevii (cum scriem bine, de ce și pentru cine scriem, ce poate îngreuna sarcina de lucru etc.)

Se recomandă și exersarea scrisului pentru scopuri utilitare/informative/persuasive, prin crearea unor texte nonliterare. Ca **stimuli** ai scrierii creative, se pot include vizionarea unui film, a unei piese de teatru, vizitarea unui muzeu, a unei expoziții sau alte activități considerate necesare.

Profesorii care aplică acest opțional pot include și **alte tipuri de scriere creativă**, în funcție de interesele și aptitudinile elevilor cu care lucrează.

Conținuturi	Sugestii și exemple de activități de învățare
I. Scrierea liberă	
Noțiunea de scriere creativă	Introducere în specificul disciplinei
Plagiatul și integritatea intelectuală. Practici asociate cu plagiatul	Discutarea noțiunilor de plagiat și încălcare a drepturilor de autor, cu trimiteri la legislația specifică (de exemplu, <i>Legea nr. 8/1996 privind drepturile de autor și drepturile conexe</i> , <i>Legea nr. 206/2004 privind buna conduită în cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică și inovare</i>) și a unor practici asociate cu plagiatul (de exemplu, citarea fără ghilimele, parafrazarea într-o manieră neadecvată, falsificarea datelor/citatelor/rezultatelor unui sondaj, ale unui experiment, oferirea spre vânzare a propriilor lucrări, folosirea neautorizată a unor imagini și figuri etc.)
Elemente de scriere creativă legate de noțiuni teoretice: tipuri de texte, elemente de teorie literară etc.	Utilizarea noțiunilor legate de textul narativ (intrigă, conflict, personaj, voce narativă, punct de vedere, episod/secvență narativă, tehnici narative, dialog, cadru spațio-temporal, incipit, final, titlu etc.) în scrierea creativă secvențială sau integrală, de exemplu: scrierea unui incipit captivant; elaborarea unui text/plan de scriere a unui text pornind de la un titlu, de la un incipit și final date; scrierea unei narațiuni pornind de la frânturi de dialog auzite întâmplător; compunerea unui cadru spațio-temporal/a unei intrigi pentru genuri diverse de narațiune; scrierea unor secvențe narative/narațiuni scurte folosind diverse tehnici narative; scrierea unui text narativ din punctul de vedere al unui personaj nonuman, fără a preciza naratorul; povestirea de șase cuvinte etc.
	Utilizarea noțiunilor legate de textul descriptiv (descriere literară/nonliterară, etapele descrierii, locul și rolul descrierii într-un text narativ) în scrierea creativă secvențială sau integrală, de exemplu: inserarea unei secvențe descriptive într-un text deja existent; descrierea unui loc cunoscut fără a-l numi sau doar prin percepția auditivă, tactilă etc.; elaborarea unei descrieri pornind de la observarea unei persoane necunoscute: calități, defecte, raportul cu familia, secrete, ambiții, proiecte, povești de viață etc.; descrierea unei lumi posibile/ <i>world building</i> (mediu, locuitori, economie, cultură, istorie, religie, politică) etc.
	Utilizarea noțiunilor legate de textul liric (temă, motiv, leitmotiv, limbaj figurat, elemente de prozodie, voce lirică etc.) în scrierea creativă secvențială sau integrală, de exemplu, jocul rimelor, recombinația versurilor dintr-un poem existent, amestecarea unor poeme, „poezie camuflată”/ <i>blackout poetry</i> , „poeme într-un vers” etc.
	Utilizarea noțiunilor legate de textul dramatic (act, scenă, dialog dramatic, monolog dramatic, indicații scenice etc.), de exemplu: scrierea unor indicații scenice diferite pentru o replică a unui personaj, dramatizarea unui fragment dintr-un text epic existent, „piesa de 10 minute”, scrierea unui dialog dramatic între obiecte familiare/obiecte de artă, între persoanele/personajele dintr-un tablou, dintr-o fotografie, dintr-o secvență de film; scrierea unor texte nonliterare, individual sau în grup, de tipul „caietul regizorului”, „caietul scenografului” etc.
Jocul cu vorbe/cuvinte	— Jocuri de asociere între cuvinte și idei: asocierea fortuită de tipul <i>les cadavres exquis</i> , lanțuri asociative (tehnica „piatra în lac”), jocuri de cuvinte, povestea cuvintelor, tautograme, haikuuri, scrierea unor texte bazate pe diverse câmpuri lexicale, scrierea unor texte alcătuite exclusiv din cuvinte care evită o literă etc. — Scrierea unor liste/inventare diverse (în maniera lui Sei Shōnagon: lucruri elegante, lucruri care îți fac inima să tresalte, lucruri dezolante, lucruri care trebuie să fie scurte etc.; în stilul lui Georges Perec: locuri în care am dormit o dată, des, prost, puțin; lucruri de care îmi amintesc, pe care le-am uitat și

	<p>pe care aş vrea să le uit etc.; lista fricilor din copilărie, ca într-un poem al lui Charles Juliet etc.)</p> <p>— Exerciții de stil: mai multe feluri de a exprima aceeași emoție, diferite moduri de a povesti o zi/o situație din viață, construirea replicilor unui personaj folosind un anumit registru de limbaj (arhaic, popular, regional, argotic etc.); scrierea unor texte pentru copii, pe grupe de vârstă (3-6 ani, 7-8 ani etc.): povești scurte, poezii, scenariu pentru o serbare etc.</p>
Scrierea despre sine	<p>— Scrisul ca oglindă a sinelui: scrierea unui portret chinezesc, a unui autoportret, acrostih personal (cu literele numelui, valoarea personală etc.), jurnal, poem, scrisoare către sine în contexte variate etc.</p> <p>— Scrierea bazată pe experiențe personale: integrarea experiențelor personale în texte ficționale/nonficționale: autoficțiune, falsa autobiografie</p>
II. Scrierea ghidată	
Scrierea după imagini	<p>— Realizarea unor fotografii inspirate de texte ficționale, cu justificarea alegerii; scrierea unor texte narrative și descriptive după fotografii, picturi, peisaje reale, capturi video din filme și reclame, copertele unor cărți existente, după zaruri cu povești (<i>story cubes</i>) etc.; crearea unor texte multimodale, caligrame, colaje, fototexte (artefacte narrative sau poetice care combină textul și fotografia) sau videotexte (artefacte narrative sau poetice care combină textul și tehnica video), crearea unor decoruri pentru o scenă de text dramatic personal etc.</p>
Scrierea despre un obiect	<p>Texte ficționale/nonficționale cu includerea unui obiect real sau inventat: de exemplu, ca pretext (text elogios pentru un obiect mărunț din viața cotidiană: periuța de dinți, buretele de vase etc.; obiect căutat într-o narațiune polițistă etc.) sau ca decor într-o narațiune, ca simbol, ca personaj, ca narator; texte de tip enciclopedic pentru un obiect inventat etc.</p>
Scrierea pornind de la un produs cultural existent	<p>— Utilizarea unui text ficțional ca punct de plecare pentru un text personal: repovestirea unui text literar clasic în timpul prezent, în viitor, într-un univers alternativ; schimbarea punctului de vedere (de exemplu, rescrierea unei secvențe dintr-un basm din punctul de vedere al personajului negativ pentru a-i înțelege motivațiile etc.); scrierea unui final alternativ la un text literar existent; rescrierea unui mit, a unei legende; utilizarea într-un text personal a unui personaj literar existent, a unei fraze celebre; „basn în cheie obligatorie”(G. Rodari), „salata de povești”; includerea unui text nou într-un text literar existent (scrisoare, carte poștală, jurnal intim, confesiune, jurnal de călătorie/<i>travelogue</i>, postare Twitter, „umplerea” unei elipse narrative etc.), scrierea unei continuări la un text existent; amestecarea unor poeme existente etc.</p> <p>— Utilizarea unor piese muzicale ca punct de plecare pentru texte narrative/descriptive personale</p> <p>— Utilizarea unui text nonficțional (știre, articol, reportaj, interviu, eseu, biografie, pledoarie, memorii etc.) sau a unui joc video ca punct de plecare pentru scrierea personală: dezvoltarea intrigii dintr-o relatare de presă într-un text narativ ficțional, dezvoltarea unui fapt din biografia unei personalități într-o scurtă narațiune, scrierea unei pledoarii pentru un personaj literar, <i>fanfiction</i> etc.</p> <p>— Exerciții de elaborare a unor reclame, pliante turistice, afișe publicitare, hărți, benzi desenate etc.) pentru un ținut imaginar din texte sau alte produse culturale existente (Țara Minunilor, Oz, Eldorado, Țara de Nicăieri, Câmpiile Elizee, Atlantida, Narnia, Thule, Azeroth etc.)</p>

Aplicații

Exemplul 1

Domeniul de conținut: Scrierea liberă

Tema: Jocuri de asociere între cuvinte și idei. *Les cadavres exquis*

Demersul didactic

Evocare

Caricatura *Les cadavres exquis* este prilejul de a prezenta jocul și istoria celebră a acestuia. *Cadavrele delicioase beau vinul cel nou* a fost primul enunț obținut de inventatorii acestui joc lingvistic, grupul OULIPO (Ouvroir de Littérature Potentielle), creat în 1960 de scriitori precum Raymond Queneau, Italo Calvino și de matematicianul François Le Lionnais. Ei experimentau în domeniul literaturii și al limbajului, jucându-se cu forme și structuri existente pentru a obține unele noi. Principiul acestui joc este simplu: se alege o structură sintactică (de exemplu S + A + V + C) și fiecare jucător scrie în secret câte o parte din enunț pe o foaie pliată în formă de acordeon, așa încât în final se pot obține creații uimitoare.

Realizarea sensului

O variantă a jocului, mai bine adaptată grupurilor mari este următoarea: fiecare grupă va scrie pe câte un bilețel două substantive și două definiții, care să înceapă cu „este...”, „servește la...” sau „seamănă cu...”. Definițiile pot să nu corespundă sensului substantivelor și să fie bizare, extravagante, metaforice.

Bilețelele se vor depune în două cutii/boluri, denumite „Substantive” și „Definiții”. Voluntarii vor extrage bilețelele, combinând substantivul cu definiția, și le vor citi. Se vor reține cele mai neobișnuite combinații.

De exemplu:

„Libertatea este o multitudine de mici puncte colorate în pleoape.”

„Primăvara seamănă cu o lampă alimentată de viermi luminoși.”

„Tinerețea este un șmecher.”

„Necunoașterea este un vultur orb ghidat de prada sa.”

Reflecție

Se discută despre joc ca stimul al creației, al plăcerii de a scrie.

Exemplul 2

Domeniul de conținut: Scrierea liberă

Tema: Textul liric – „Poezie camuflată”

Demersul didactic

Evocare

Discuție despre modificarea imaginii, a statutului poetului, de la figura romantică a celui care așteaptă inspirația în turnul lui de fildeș, cu atitudine visător-melancolică, la scriitorul profesionist de astăzi, implicat și vizibil, care comunică cu publicul său.

Realizarea sensului

Li se prezintă elevilor conceptul de „poezie camuflată”, o nouă formă de a crea, inventată în 2010 de Austin Kleon ca experiment ludic pentru a „trezi” poezia care stă ascunsă într-o pagină de text cu altă destinație, literară sau nu: „Poetul și caricaturistul Austin Kleon a descoperit un nou mod de a citi printre rânduri. Înmarmat cu un ziar și cu un marker permanent, el construiește prin deconstrucție,

Programa școlară pentru disciplina opțională SCRIERE CREATIVĂ, învățământ liceal, clasele a IX-a/a X-a/a XI-a/a XII-a

eliminând cuvintele de care nu are nevoie pentru a crea o nouă formă de artă: *Newspaper Blackout poetry.*" ([Amazon.com](https://www.amazon.com))

Lansată în 2010, cartea sa de poezie a provocat o întreagă mișcare revoluționară pe internet, astfel că blogul autorului (<https://newspaperblackout.com/>) are sute de mii de urmăritori care se bucură de creațiile lui Kleon și încearcă ei înșiși să creeze astfel de poezii.

Li se explică elevilor maniera de lucru, apoi ei își vor crea propriile poeme camuflate. Este nevoie de markere negre și de o revistă sau de pagini de ziar sau chiar de carte (se poate lucra online, în Paint sau Word, pe imaginea unei pagini de carte).

Sunt foarte utile și linkurile:

- <https://www.youtube.com/watch?v=wKpVqoGr6kE>
- https://www.youtube.com/watch?v=B0f5Bmq_oMU.

Elevii pot fi cât de creativi vor.

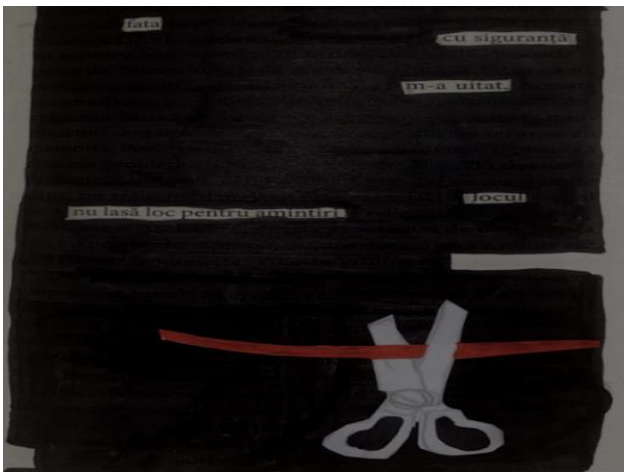
Reflecție

Se prezintă câteva compoziții și se discută în ce măsură respectă caracteristicile unui text liric, cum se asociază textul cu eventuala imagine etc. Se poate vorbi despre semnificația poeziei camuflate: gest anarhic, de revoltă, ori gest de „salvare” a unei poezii ascunse printre cuvintele lumii obișnuite.

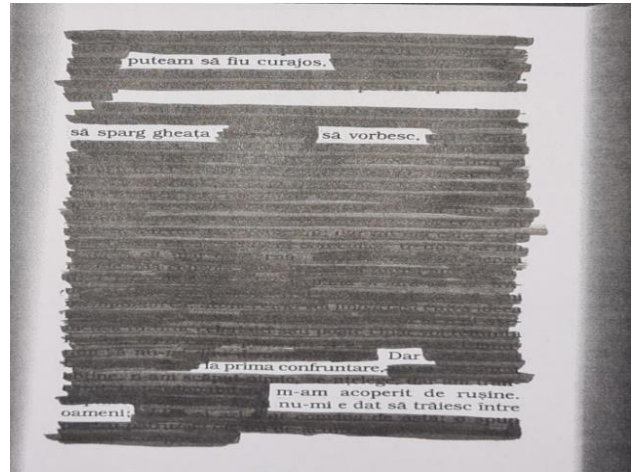
Tema pentru acasă

Elevii pot să-și continue creația sau pot să o refacă.

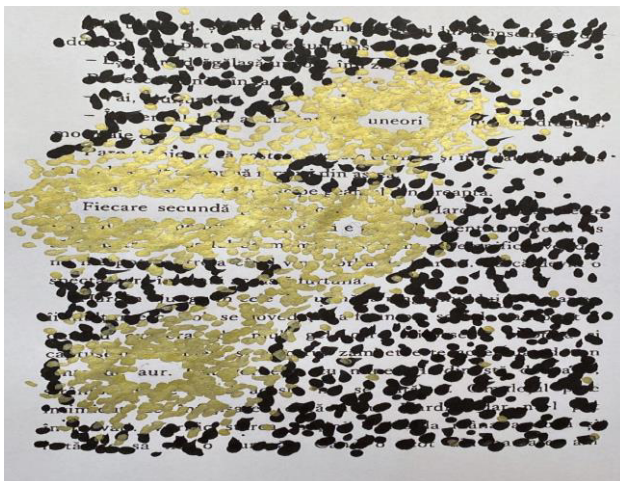
Mai jos sunt reproduse câteva exemple de creații realizate de elevi:

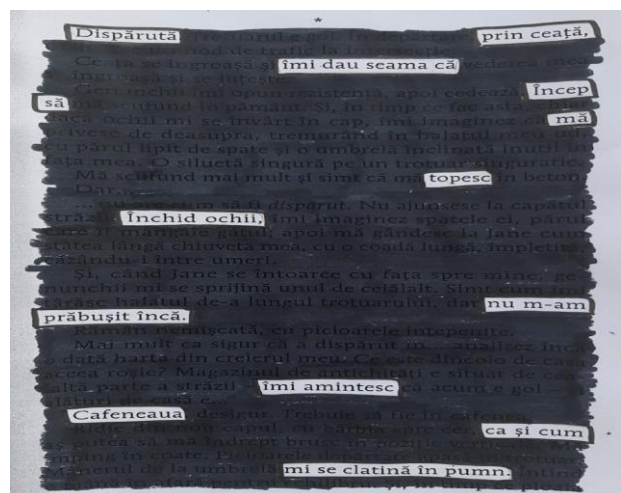
Alexia-Nicole Olteanu,
Colegiul Național „Gheorghe Lazăr”, 2021

Alessandra Spătăroaia
Colegiul Național „Gheorghe Lazăr”, 2021

Sara Stuparu,
Colegiul Național „Gheorghe Lazăr”, 2021

Andreea-Iulia Mihai,
Colegiul Național „Gheorghe Lazăr”, 2021

Exemplul 3

Domeniul de conținut: Scrierea ghidată

Tema: Scrierea după imagine

Demersul didactic

Se va desfășura pe mai multe ore, în funcție de nevoile grupului de elevi. Imaginile alese trebuie să le ofere elevilor un stimul creativ relevant.

Evocare

Profesorul prezintă cartea lui Chris Van Allsburg, *Misterele lui Harris Burdick*. Cartea, publicată în 1984, reunește 14 desene alb-negru pe care Harris Burdick le-ar fi creat pentru a-și ilustra povestirile. Editorul, entuziasmat, ar fi vrut să le publice, dar domnul Burdick a dispărut chiar a doua zi în mod misterios și nu se mai știe nimic despre el de treizeci de ani. Fiecare povestire poartă un titlu, este însoțită de o ilustrație și de o frază-cheie.

Realizarea sensului

Se discută mai multe aspecte importante pentru compoziția mai amplă care va urma: structura unei narațiuni, rolul descrierii, prezența fantasticului etc.

Reflecție Elevii vor studia cu atenție imaginile și vor reflecta la imaginea în jurul căreia ar putea construi o povestire fantastică.

În ora a doua, profesorul pregătește fișe de lucru pentru un plan al povestirii, de exemplu:

<p align="center">Personajul</p> <p>Numele</p> <p>Vârsta</p> <p>Descrierea fizică (statură, păr, față, postura în care apare etc.).....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>Imaginează-ți viața sa (familie, prieteni, preocupări etc.)</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>		<p align="center">Locul</p> <p>Explică unde are loc scena</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>Describe locul</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p align="center">Spațiul (exterior/interior)</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p align="center">Obiectele</p> <p>Describe obiectele din imagine</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>Describe în detaliu obiectul care pare ciudat</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p align="center">Căpitanul Tory</p> <p align="center"><i>„Roti felinarul de trei ori și, încet, o goeletă își făcu apariția.”</i></p> <p align="center"><i>(Misterele lui Harris Burdick, ilustrație Chris van Allburg)</i></p>	<p align="center">Acțiunea</p> <p>Explică ce anume se petrece, pe baza imaginii (ce face personajul, ce se întâmplă cu obiectele etc.)</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>Imaginează-ți ce s-a întâmplat înainte</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>Imaginează-ți ce se va întâmpla după</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
	<p align="center">Țiimpul</p> <p>Imaginează-ți când se petrece întâmplarea (zi / oră / moment al zilei / an /epocă)</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	

Elevii vor completa fișele. Se vor discuta sugestiile lor în clasă. Dacă sunt pregătiți, pot începe să redacteze. Condiția pe care trebuie să o respecte este să păstreze titlul original și să includă fraza care însoțește imaginea în povestirea lor.

Reflecție Elevilor li se pot cere impresii asupra activității de scriere efectivă: le este greu/ușor, ce dificultăți întâlnesc, cum le rezolvă etc. Profesorul poate oferi sfaturi sau opinii.

La finalul activității, se va oferi feedback încurajator și se poate completa un chestionar de autoevaluare.

Mai jos prezentăm un exemplu de povestire realizată pe parcursul atelierelor de scriere creativă desfășurate la Colegiul Național „Gheorghe Lazăr” din București.

Căpitanul Tory

Era o seara cețoasă de iarnă. Benjamin stătea în dormitorul lui, cu manualele și hărțile de geografie întinse pe birou, așteptând să vină ora șapte și jumătate, când mergea să-l ajute pe tatăl său în port, ca în orice altă zi. Numai că astăzi, Benjamin împlinea 10 ani. Băiatul avea, în sfârșit, ca toți băieții de la școală, două cifre în vârstă. Dar tatăl său părea să nu arate vreun interes sau vreo bucurie. Terminându-și tema, lucru ce nu se întâmpla, în mare parte, decât la geografie, copilul își puse șapca peste părul ce-i cădea frumos până la sprâncenele subțiri și fine, se încălță în ghetele de muncă și porni spre port. Înainte să iasă pe ușă, văzu, din nou, fără să vrea, vechiul tablou, agățat în același loc de când se știa el pe lume, al unei goelete prinse într-o furtună pe mare. Lângă tablou, portretul mamei sale, despre care știa de la tatăl sau că a pierit într-un naufragiu.

După ce străbătu străzile înguste și prea cunoscute ale aceluia oraș pescăresc din sudul Angliei, Benjamin intră în port și-și văzu tatăl ținând în mână dreaptă un felinar aprins. Căpitanul

Tory era neschimbat de câțiva ani. Destul de scund de statură, avea fața bătută de vânt și arsă de soare, cu o cicatrice mică deasupra sprâncenei drepte. Pomeții îi erau acoperiți de aceeași barbă deasă, din care începeau, însă, din loc în loc, să iasă câțiva țepi albi. De sub pălăria sa prețioasă, pe care o primise la absolvirea școlii maritime și pe care o purta numai la ocaziile speciale, scăpau câteva fire din părul nearanjat. Curios ca întotdeauna, Benjamin se întreba în sinea lui: „Ce-i cu pălăria asta... nu muncim?”. Bărbatul își puse ferm mâna pe umărul băiatului, fiindcă îi observase mâhnirea, și îi spuse: „La mulți ani, fiule! Credeai c-am uitat, derbedeu mic?! Nu vezi pălăria?”. Benjamin zâmbi. Se uită în ochii verzi ai tatălui său, pe care îi moștenise și el, și îl strânse în brațe.

Apoi Tory îi spuse copilului: „Hai să-ți arăt ceva... demn de două cifre!”. *Atunci, lumină de trei ori cu felinarul apa canalului și, din ceața deasă a acelei serii, apăru încet o goeletă.* Superbă! Lemnul sângeriu de cireș îmbrăca întreaga ambarcațiune și ținea cele două catarge lungi, dar fără pânze, în aerul înțepător al serii. Din spirai ieșeau raze de lumină galbenă. Băiatul a recunoscut-o imediat din tabloul de acasă. Deși la cârmă nu se afla nimeni, goeleta viră încetișor spre cei doi. Când fu destul de aproape, Benjamin îndreptă felinarul spre prova goeletei, care, în mintea copilului, părea „bandajată” cu o mulțime de scânduri și de dopuri, ce-i dădeau un aer misterios. La semnalul luminos, ambarcațiunea veni la nivelul celor doi. În fața lui Benjamin, vocea mândră a căpitanului: „E în sângele nostru... bravo, copile!”. Pășind pe punte, Benjamin își urmă tatăl. Intrară în cabină prin tambuchiul ruginit și căpitanul își puse pălăria pe masă. În acel moment, se aprinse focul într-un șemineu mult prea elegant pentru orice corabie, spre uimirea, dar, mai ales, spre ușurarea băiatului înfrigorat. Vasul se cutremură și începu ușor să se scufunde în apa aproape înghețată a Mării Celtice.

— „Hai să mergem s-o vedem pe mama...”

Eusebio Ștefănescu, 2020

Aspecte privind evaluarea

Evaluarea de parcurs a produselor va măsura câteva criterii obiective, precum respectarea temei și a regulilor de redactare sau corectitudinea exprimării, dar va aprecia și originalitatea demersului. Prin analiza textelor și a produselor create de elevi, profesorul va implementa un model de gândire critică și constructivă.

După parcurgerea fiecărui modul, elevii vor completa un chestionar de **autoevaluare** referitor la activitățile de scriere creativă, la cum pot progresa, la tehnicile pe care le pot folosi ca să scrie un text bun, la ce strategii de documentare să folosească, la cum să revizuiască textele scrise etc., modalitate de reflecție care dezvoltă competențele metacognitive.

Evaluarea finală va consta într-o **prezentare de portofoliu**, care va include nu numai textele personale și autoevaluările, ci și observațiile postate pe blog la textele colegilor și întrebările adresate acestora, în format tipărit. Obiectivul de evaluare este, mai întâi, capacitatea de a face o sinteză a propriei activități. Dar un aspect important al predării-învățării-evaluării va fi **caracterul dialogic**: elevul va primi și va acorda feedback la activitatea colegilor (fie ca răspuns direct, sub formă de observații și întrebări, fie ca răspuns creativ, printr-un text replică), va reflecta la adaptarea produsului său creator la diferite categorii de cititori, va învăța să interpreteze feedbackul primit și să ofere sugestii de redactare. Profesorul poate organiza feedbackul elevilor așa încât în fiecare săptămână 7-8 elevi din clasă să posteze pe blog o creație, iar ceilalți să ofere feedback.

La sfârșitul acestui curs opțional, elevii vor fi capabili:

- să înțeleagă și să practice procesul de scriere implicat în producerea unui text îngrijit, inclusiv redactarea, revizuirea și editarea;
- să recunoască, să reproducă și să experimenteze diverse forme literare sau nonliterare și genuri folosind în mod precis aspectele teoretice;
- să transmită idei complexe în scris, în mod clar, eficient și creativ, către un public specializat și nespecializat, într-o serie de formate media;

- să analizeze critic munca proprie și a altora, prin comentarii productive, relevante, nediscriminatorii;
- să se angajeze în mod responsabil și reflexiv în practica de redactare a textelor personale, respectând drepturile de autor și evitând plagiatul;
- să se angajeze într-un dialog intercultural prin lectura/examinarea unor texte, produse artistice sau materiale media din cultura română și universală.

Bibliografie

1. Bara, St., Bonvallet, A.-M., Rodier, Ch. (2011), *Ecritures créatives*, Presses Universitaire de Grenoble (PUG).
2. Barbot, B., Tan, M., Randi, J. Santa-Donato, G. and Grigorenko, E. L. (2012). *Essential skills for creative writing: Integrating multiple domain specific perspectives*. în *Thinking Skills and Creativity*, 7, 209-223, <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2012.04.006>.
3. Boden, M. A. (2001). *Creativity and knowledge* în A. Craft, B. Jeffrey, and M. Leibling (eds.). *Creativity in Education*. London: Continuum.
4. Earnshaw, S. (ed.) (2014). *The Handbook of Creative Writing*, Edinburgh University Press.
5. Everett, N. (2005). *Creative writing and English*. The Cambridge Quarterly, 34(3), 231-242, <https://doi.org/10.1093/camqtly/bfi026>.
6. Harmer, J. (2004). *How to teach writing*. Malaysia: Pearson Education Limited.
7. Lamott, A. (2013). *Cum înveți să scrii ficțiune pas cu pas. Sugestii despre scris și viață*, traducere de Ileana Ioniță-Iancu, Pitești, Editura Paralela 45.
8. Larkin, S. (2009). *Socially mediated metacognition and learning to write*, în *Thinking Skills and Creativity*, 4, 149-159, <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2009.09.003>.
9. *** Legea nr. 8 din 14 martie 1996 (*republicată*) privind dreptul de autor și drepturile conexe, la <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/7816>
10. *** Legea nr. 206 din 27 mai 2004 (*actualizată*) privind buna conduită în cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică și inovație, la <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/52457>
11. Llosa, M. V. (2010), *Scrisori către un tânăr romancier*, traducere de Mihai Cantunari, București, Editura Humanitas.
12. Monis, M. and Rodriques, M. V. (2012). *Teaching creative writing in English language classroom*. Indian Streams Research Journal, 2(10).
13. Munteanu, N. (2011). *Manual de scriere creativă*, traducere de Constantin V. Gurgu, Pitești, Editura Paralela 45.
14. Robinson, K., Aronica, L. (2015), *Școli creative. Revoluția de la bază a învățământului*, traducere de Emilia Vasiliu, București, Editura Publica.
15. Rodari, G. (2016). *Gramatica fanteziei. Introducere în arta de a născoci povești*, traducere și note de George Anca, București, Editura Art.
16. Simister, C.J. (2011). *Jocuri pentru dezvoltarea inteligenței și creativității copiilor*, traducere de Cezar Petrila și Ioana Panțir, Iași, Editura Polirom.
17. Sternberg, R. J. (2009). Foreword, Scott Barry Kaufman and James C. Kaufman (eds.) *The Psychology of Creative Writing*. Cambridge University Press.
18. Tohăneanu, G.I. (1995). *Dicționar de imagini pierdute*, Timișoara, Editura Amarcord.
19. Vișniec, M. (2018). *Cabaretul cuvintelor*, Iași, Editura Polirom.
20. Zinser, W. (2013). *Cum să scriem bine: ghidul clasic pentru scriitorii de nonficțiune*, traducere de Amalia Mărășescu, Pitești, Editura Paralela 45.

Grupul de lucru

Nume și prenume	Instituția de apartenență
Roxana Ștefania CIOBANU	Colegiul Național <i>Spiru Haret</i> , București
Anca ROMAN	Colegiul Național <i>Gheorghe Lazăr</i> , București
Florentina SĂMIHĂIAN	Universitatea din București, Facultatea de Litere
Anca NEDELCU	Universitatea din București, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației
Constantin Ciprian NISTOR	Centrul Național de Politici și Evaluare în Educație, referent științific

EDITOR: PARLAMENTUL ROMÂNIEI — CAMERA DEPUTAȚILOR

„Monitorul Oficial” R.A., Str. Parcului nr. 65, sectorul 1, București; 012329
C.I.F. RO427282, IBAN: RO55RNCB0082006711100001 BCR
și IBAN: RO12TREZ7005069XXX000531 DTCPMB (alocat numai persoanelor juridice bugetare)
Tel. 021.318.51.29/150, fax 021.318.51.15, e-mail: marketing@ramo.ro, www.monitoruloficial.ro
Adresa Centrului pentru relații cu publicul este: șos. Panduri nr. 1, bloc P33, sectorul 5, București; 050651.
Tel. 021.401.00.73, 021.401.00.78, e-mail: concursurifp@ramo.ro, convocariaga@ramo.ro
Pentru publicări, încărcați actele pe site, la: <https://www.monitoruloficial.ro>, secțiunea Publicări.

